

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Adaylık Süreci Detaylı Bilgi

10-11 Aralık 1999 tarihinde Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Zirve toplantısı, Türkiye-AB ilişkileri bakımından bir dönüm noktası olmuştur. Helsinki'de Türkiye'ye resmi olarak adaylık statüsü verilmiş ve Türkiye'nin diğer aday ülkelerle eşit şart ve kriterlerle değerlendirilmesi karara bağlanmıştır. Bu çerçevede, Türkiye'nin, diğer adaylar ile beraber reformların hızlandırılması ve desteklenmesi için bir katılım öncesi stratejisinden yararlanması ve katılım öncesi mali yardım için bütün AB kaynaklarının tek bir çerçeve altında koordine edilmesi öngörülmüştür. Buna ek olarak, Türkiye diğer aday ülkelere açık olan Topluluk programlarına ve ajanslarına katılmaya hak kazanmıştır.

Türkiye'nin Topluluk müktesebatına uyum seviyesinin incelenmesi amacıyla 11 Nisan 2000 tarihinde Türkiye-AB Ortaklık Konseyi tarafından 8 alt-komite kurulmuştur. Alt-komitelerin daha sonraki toplantılarında, Türkiye'nin katılım öncesi stratejisi çerçevesinde kaydettiği ilerleme değerlendirilmiş ve Türkiye'nin Topluluk programlarına katılımı ve TAİEX teknik yardımından faydalanmasına ilişkin çeşitli kararlar alınmıştır.

Türkiye için ilk Katılım Ortaklığı Belgesi 8 Mart 2001 tarihinde, Topluluk mali yardımına ilişkin Çerçeve Mevzuat ise 26 Şubat 2001 tarihinde AB Konseyi tarafından onaylanmıştır.

Katılım Ortaklığı Belgesi, adaylık sürecindeki yükümlülükler ile bunların yerine getirilmesine ilişkin öncelikleri ve katılım sürecinin desteklenmesi için AB mali yardım planlarını belirlemektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin mevcut idari yapılarını güçlendirmek ve teknik mevzuat, devlet yardımları, kamu alımları ve gümrükler gibi alanlarda yeni yapılar oluşturmak üzere Topluluk müktesebatına uyum sağlaması gerekmektedir.

Katılım Ortaklığı Belgesi'nin kabul edilmesinden sonra, Topluluk müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program 19 Mart 2001 tarihinde Bakanlar Kurulu'nda kabul edilmiştir. Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan öncelikler çerçevesinde şekillendirilmiş olan kapsamlı doküman, Türkiye'nin Topluluğa katılım için gerekli olan her alanda Topluluk müktesebatına uyum niyetini göstermektedir. Bu çerçevede, Ulusal Program'da Türkiye'nin kısa ve orta vadede tamamlaması gereken görevler ve uyum sürecinde kurumlara düşen sorumluluklar belirlenmiştir.

Aralık 2002 tarihinde düzenlenen Kopenhag Zirvesi'ne kadar, Türkiye'nin üyelik kriterlerine uyum çabaları ve üyelik kriterlerinin yerine getirilmesi amacıyla Ulusal Program kapsamındaki uyum süreci hız kazanmıştır.

2002 yılı Aralık ayında düzenlenen Kopenhag Zirvesi'nde, "Avrupa Komisyonu'nun raporu ve önerisi doğrultusunda, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğine kanaat getirilirse, 2004 Aralık ayında düzenlenecek olan Avrupa Konseyi Zirvesi'nde, Avrupa Birliği Türkiye ile katılım müzakerelerini gecikmeksizin başlatacaktır" kararına varılmıştır. Avrupa Konseyi tarafından Komisyon gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'ne ilişkin öneri sunmaya ve yasal uyum sürecini (*process of legislative scrutiny*) hızlandırmaya çağırılmıştır. Buna ek olarak, Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin genişletilmesi ve derinleştirilmesine karar verilmiştir.

Türkiye'nin katılım stratejisinin kuvvetlenmesi amacıyla, gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi Komisyon tarafından hazırlanarak 12 Haziran 2003 tarihinde AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Söz konusu Belge'de, Komisyon'un 2002 yılı İlerleme Raporu'nda belirlemiş

olduğu Türkiye'nin yerine getirmesi gereken hususlara ilişkin öncelik alanları ile Türkiye'nin bu öncelikleri yerine getirebilmesi için ihtiyaç duyulan finansal kaynaklar ve bu kaynakların kullanım koşulları belirlenmiştir.

Bu çerçevede, Türkiye tarafından gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'nde belirlenmiş olan önceliklere paralel olarak gözden geçirilmiş bir Ulusal Program hazırlanmış ve 24 Temmuz 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

6 Ekim 2004 tarihinde, Avrupa Komisyonu tarafından 2004 yılı İlerleme Raporu ve Tavsiye Belgesi yayımlanmıştır. Söz konusu Tavsiye raporunda, Türkiye'nin siyasi kriterleri yerine getirdiği belirtilmiş ve katılım müzakerelerine başlanması yönünde tavsiyede bulunulmuştur. 2004 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen Brüksel Zirvesi'nde, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığı teyit edilmiş ve Türkiye ile katılım müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlatılmasına karar verilmiştir. Türkiye'nin üyeliğine ilişkin olarak Brüksel Zirvesi'nde alınan kararlar, daha önceki AB genişlemelerinde yer almayan, kişilerin serbest dolaşımı, yapısal politikalar ve tarım alanlarında kalıcı sınırlamalar olabileceğine ilişkin özel hükümler içermiştir.

Avrupa Komisyonu tarafından 29 Haziran 2005 tarihinde sunulan Müzakere Çerçeve Belgesi, 3 Ekim 2005 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir. Söz konusu belge, müzakereleri, müzakerelerin içeriğini, müzakere usullerini ve müzakere başlıklarını düzenleyen prensiplerden oluşmakta ve müzakerelerin nihai hedefinin tam üyelik olduğu vurgulamaktadır. Öte yandan, Türkiye-AB Gümrük Birliği'ni 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ye üye olan ülkelere genişleten Ek Protokol 29 Temmuz 2005 tarihinde bir Deklarasyon eşliğinde Türkiye tarafından imzalanmıştır. AB tarafı ise 21 Eylül 2005 tarihinde bir karşı Deklarasyon yayımlamıştır.

3 Ekim 2005 tarihinde başlayan müzakere sürecinin hemen ardından, 20 Ekim 2005 tarihinde "Bilim ve Araştırma" faslına ilişkin olarak gerçekleştirilen toplantı ile tarama süreci başlamış ve bu süreç 13 Ekim 2006 tarihinde sona ermiştir.

Hâlihazırda, 30 Haziran 2016 tarihinde müzakereye açılan 33 No'lu "Mali ve Bütçesel Hükümler" faslı dâhil, İşletmeler ve Sanayi Politikası, İstatistik, Bilim ve Araştırma, Mali Kontrol, Tüketicinin ve Sağlığın Korunması, Trans-Avrupa Ağları, Şirketler Hukuku, Fikri Mülkiyet Hukuku, Bilgi Toplumu ve Medya, Sermayenin Serbest Dolaşımı, Vergilendirme, Çevre, Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı, Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu ve Ekonomik ve Parasal Politika olmak üzere **16 fasılda müzakereler başlatılmış**, Bilim ve Araştırma faslı 2006 yılı Haziran ayında geçici olarak kapatılmıştır.

29 Kasım 2006 tarihinde, Avrupa Komisyonu, Türkiye'nin Ankara Anlaşması'na Ek Protokolü uygulamadığı gerekçesiyle 8 fasılda (Malların Serbest Dolaşımı, İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi, Mali Hizmetler, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Balıkçılık, Ulaştırma Politikası, Gümrük Birliği ve Dış İlişkiler) müzakerelerin askıya alınmasına ve hiçbir fasılda müzakerelerin kapatılmamasına karar vermiştir. Bu nedenle, Konsey Türkiye'nin Ek Protokol'den kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirdiğine karar verene dek söz konusu 8 fasılda tarama sonu raporları hazırlanacak, açılış kriterleri belirlenebilecek, ancak müzakereler başlatılmayacak olup, hiçbir fasılda da müzakereler kapatılmayacaktır. Bu çerçevede, halihazırda tüm fasıllarda Ek Protokol ile ilgili kapanış kriteri belirlenmiştir.

AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi 8 fasılda müzakerelerin askıya alınmasına ilişkin Komisyon önerisini 11 Aralık 2006 tarihinde kabul etmiş, söz konusu karar 14-15 Aralık 2006 tarihinde gerçekleşen Brüksel Avrupa Konseyi toplantısında teyit edilmiştir.

AB Genel İşler ve Dışişleri Konseyi'nin 7 Aralık 2009 tarihli toplantısında ise, Ek Protokol'ün ayırım gözetmeksizin uygulanması sağlanmadığı sürece 8 başlıkta müzakerelerin askıda kalmaya devam etmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca **Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) altı fasılda** (İşçilerin Serbest Dolaşımı; Enerji; Yargı ve Temel Haklar; Adalet, Özgürlük ve Güvenlik; Eğitim ve Kültür; Ortak Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası) müzakerelerin açılmasını engellemektedir.